

13 september 1669

Antwoord op Worp, *Briefwisseling*, 6722.

o: Den Haag, KB, ms. 133 B 8, nr. 72; **d**: Worp, *Briefwisseling*, 6723.

V[iro] N[obili], D[omi]no Constantino Hugenio S[alutem] P[lurimam] D[icit] A[nna] M[aria]
a Schurman.

Non unius tantum imaginis contemplatione oculos mentemque meam oblectare dignatus, Virorum humanissime, quarum unam, meo iudicio pretiosissimam, quae speculi vice infelix vitium, quod saepe virtutis specie suggestum sacrum occupat, Ecclesiasticis representat, mihi reservo. Ceteras tibi cum multiplici gratiarum actione grata remitto. Nec est quod ego hic singularum laudes depingere coner, postquam iam aliquot retro annis huiusmodi deliciis valedixi; nec facile in gratiam cum Apellea arte, qua mihi opus esset, redire possim. Aliud picturae genus onversatur animo meo, quo caelestem imaginem, sive exemplar divinarum virtutemp Summi ac pulcherrimi nostri Regis ac Servatoris IESU, si, minus calamo in charta, quod aliquandiu frustra tentavi, certe in anima mea aliqua ratione imitari atque exprimere queam. Video quotidie magis ac magis hanc Artem esse longam, vitam brevem et occasionem difficilem, nec tamencuiquam, nisi aliquo divini huius *σωτήρος* fulgeat radiolo, ad caelestem curiam patere aditum. In hac tabella siquis felicitate vel tenuissimas ducere didicerit lineolas, is omnes facile Protagoras iuxta atque Apelles infinitis parasangis post se relinquet. Ego vero in hoc studio vitam finire desiderans, hanc in hoc voto finio, ut Deus Opt[imus] Max[imus], solus huius artis Doctor, te, me, suosque o[mn]es huius *κράξιν* doceat ad suam gloriam et Ecclesiae verae reformationem. Id[us] Sept[embris] M.D.C.LXIX, Ultraiecti.

3 meam: *sup. lin. m* || dignatus: *es add. d* **8** cum: *om. m* **12** Vides **d** **13** *σωτήρος: correxi e κρατήρος m*

Anna Maria van Schurman groet de hoogedele Heer Constantijn Huygens allerhartelijkst.

U hebt u verwaardigd mijn ogen en geest verpozing te bieden met het bekijken van een reeks portretjes. Een ervan, hoogstbeminnelijke vriend, dat ik het meest op prijs stel, heb ik voor mezelf gehouden. Het stelt namelijk als in een soort spiegel de ongelukkige hebbelijkheid

voor [van de clerus], die vaak onder het mom van deugdzaamheid de kansel bezet.¹ De andere werkjes stuur ik u onder een vloed van dankbetuigingen vol erkentelijkheid terug. Er is geen reden waarom ik hierbij de lof van elk ervan zou proberen te zingen: dat soort frivole genoegens heb ik vóór enkele jaren al vaarwel gezegd en het zou me niet licht vallen opnieuw waardering te wekken met de kunst van Apelles, die ik hiervoor zou nodig hebben. Een ander soort schilderkunst staat me voor de geest, indien ik tenminste een pen op papier kreeg, wat ik al enige keren tevergeefs heb geprobeerd: die waarmee ik de hemelse beeltenis of de voorbeeldige, goddelijke kwaliteiten van onze allerhoogste en allermooiste Koning en Redder, Jezus, zeker in mijn hart op een of andere manier kan navolgen en uitdrukken. Ik zie elke dag meer dat deze kunst langdurig is, het leven kortstondig, en de weg naar deze kunst moeilijk. Toch is niemand de toegang tot het hemelpaleis gegund, als hij niet op een of andere manier een sprankeltje van onze goddelijke *redder*² uitstraalt. Indien iemand heeft geleerd om met succes zelfs de fijnste trekjes van dit portret weer te geven, zal hij gemakkelijk alle Protagorassen en Apellessen³ met een oneindig aantal parasangen⁴ achter zich laten. Ik nu verlang mijn leven te eindigen in deze studie en besluit mijn brief met volgende wens: moge de Almachtige en Allerhoogste God, de enige leraar van die kunst, u, mij en al Zijn volgelingen deze *levenshouding* bijbrengen tot Zijn glorie en de ware hervorming van de Kerk. Utrecht, 13 september 1669.

¹ Jean de Labadie was wellicht niet vreemd aan deze kritiek: in zijn preken trok hij namelijk regelmatig van leer tegen zijn collega-predikanten.

² Beide handschriften, KA 44 en de contemporaine kopie, KA 45, geven het onbestaande *karateros*; Worp suggereerde *krateros*; mijns inziens moet men hier *sôteros* (Grieks voor *Servatoris*, wat hoger in de tekst) lezen.

³ De Griekse filosoof Protagoras (c. 490-420 v.Chr.) is Socrates' gesprekspartner in een van Plato's gelijknamige dialogen. Volgens Plato stond hij voor de professionele sofist als leraar van deugd. Vermoedelijk bedoelt Anna Maria van Schurman met Protagoras de dominees die op de kansel doen alsof zij de deugd in pacht hebben, terwijl Apelles natuurlijk verwijst naar de beroemde schilder uit de oudheid (flor. 4de eeuw v.Chr.) en naar al zijn epigonen uit haar eigen tijd.

⁴ Wie ooit een stukje Xenophon, *De tocht van de tienduizend*, heeft gelezen, herinnert zich hoe deze Griekse afstandsmaat telkens weer opduikt.